

บทที่ 6
พุทธประวัติ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
องค์ปัจจุบัน ช่วงมัชฌิมกาล

เนื้อหาบทที่ 6

พุทธประวัติพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันช่วงมัชฌิมกาล

- 6.1 ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ
- 6.2 ปฐมเทศนา
- 6.3 ประกาศพระศาสนา
 - 6.3.1 แสดงธรรมโปรดยสกุลบุตร
 - 6.3.2 ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา
 - 6.3.3 ประกาศศาสนา ณ อุรุเวลาเสนานิคม
 - 6.3.4 พบอัครสาวก
 - 6.3.5 แสดงโอวาทปาฏิโมกข์
 - 6.3.6 เสด็จโปรดพระญาติ ณ กรุงกบิลพัสดุ์
 - 6.3.7 กำหนดภิกษุณี
 - 6.3.8 โปรดพระพุทธมารดา
 - 6.3.9 ปลงอายุสังขาร

แนวคิด

1. การตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นการประกาศให้โลกรู้ว่า คำสอนของพระองค์ ไม่ได้อยู่ห่างไกลจากความเป็นมนุษย์หรือเหลือวิสัยของมนุษย์ที่จะทำได้
2. ทรงค้นพบกฎธรรมชาติที่ไม่มีใครเคยมองเห็นมาก่อน เป็นการค้นพบความจริงของชีวิต
3. คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง เพราะอยู่บนหลักของเหตุและผลเสมอ
4. พระพุทธองค์ทรงฝึกฝนตนเองให้เป็นแบบอย่างของมนุษย์และเหล่าเทวดาทั้งหลายแม้เพียงแต่เรื่องเล็กน้อย ก็ได้ทรงมองข้าม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาทราบถึงประวัติการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้อย่างชัดเจน
2. เพื่อให้นักศึกษาทราบถึงคำสอนที่ทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง และนำมาแจกแจงให้ชาวโลกรู้ และนำไปปฏิบัติ
3. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าพระองค์ ทรงใช้ยุทธวิธีเช่นไร จึงทำให้ศาสนาพุทธชจรขยายไปทั่วมหุทวีป
4. เพื่อให้ศึกษาพิจารณาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และนำไปพิสูจน์ปฏิบัติด้วยตนเอง

บทที่ 6

พุทธประวัติพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันช่วงมัชฌิมกาล

ความนำ

ในบทที่ 5 ได้แสดงถึงพระโพธิสัตว์ผู้มีบารมีที่สั่งสมมาเต็มเปี่ยมบริบูรณ์พร้อมแล้วที่จะมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมเหล่าทวยเทพจึงได้อัญเชิญพระโพธิสัตว์ซึ่งอยู่ที่สวรรค์ชั้นดุสิตลงมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์จะลงมาตรัสรู้จึงได้ตรวจดูมหาวิโลกนทั้ง 5 ประการครบถ้วนแล้ว จึงได้จุติลงมาเกิดเป็นมนุษย์อยู่ในตระกูลกษัตริย์ ได้พระนามว่า สิทธัตถะ ซึ่งได้ใช้ชีวิตแบบชาวโลกอยู่ระยะหนึ่ง ก็มีเหตุทำให้พระองค์ได้ตัดสินใจออกบวช เพื่อหาหนทางดับทุกข์ ด้วยการเข้าไปศึกษา ยังสำนักอาจารย์อุทกดาบสและอาหารดาบส แต่ไม่พบหนทางหลุดพ้น จึงดำเนินการค้นคว้าด้วยพระองค์เอง โดยการทำทุกรกิริยา คือ การทรมานตนเองตามอย่างนักบวชในสมัยนั้นอย่างหนัก ทรงทรมานตนเองอยู่นานถึง 6 ปี ก็ยังไม่สามารถที่จะบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ จึงได้เปลี่ยนวิธีการในการบำเพ็ญเพียรใหม่ กลับมายึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ ในบทที่ 5 จึงเป็นช่วงแรกหรือที่เรียกว่า ปฐมกาล ในชาติสุดท้ายที่จุติมาเพื่อการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนในบทที่ 6 นี้ เป็นช่วงที่สอง หรือที่เรียกว่า มัชฌิมกาล เป็นระยะเวลาช่วงกลางของพุทธประวัติในชาติสุดท้าย ที่ดำเนินต่อจากช่วงปฐมกาลเป็นรอยต่อที่สำคัญที่ พระโพธิสัตว์จะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยในบทเรียนนี้จะได้แสดงถึงการบำเพ็ญเพียรที่ทำให้พระองค์ได้ ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และบทบาทของพระองค์ที่ทำหน้าที่เป็นครูของโลกที่ตรัสสอนสรรพสัตว์ทั้งหลาย ตลอดพระชนมชีพของพระองค์จนถึงช่วงที่พระองค์ได้ทำการปลงอายุสังขาร เป็นลำดับไปดังที่จะได้แสดงต่อไป

6.1 ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ

หลังจากที่พระโพธิสัตว์ได้หลีกออกจากสำนักของอุทกดาบสและอาหารดาบสแล้ว ก็ได้แสวงหาหนทางพ้นทุกข์ที่พระองค์ปรารถนา คือ พระนิพพานด้วยพระองค์เอง โดยได้อาศัย อยู่ในตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ซึ่งในสถานที่แห่งนี้ อุปมา 3 ข้อ 1 ที่พระองค์ไม่เคยได้ยินได้ฟังจากที่ไหนมาก่อน ก็ได้ปรากฏแก่พระโพธิสัตว์

เมื่ออุปมาทั้ง 3 ข้อนี้เกิดขึ้นแล้ว ตั้งแต่นั้นมาพระโพธิสัตว์ก็ได้บำเพ็ญเพียร ด้วยการทรมานตนตามแบบอย่างการบำเพ็ญเพียรในยุคนั้น เพื่อแสวงหาแนวทางตรัสรู้ แต่หลังจากที่ได้บำเพ็ญเพียรอย่างหนักตลอด 6 ปี ก็ยังไม่สามารถบรรลุธรรมตามที่ปรารถนาได้ กลับได้รับแต่ทุกข์เวทนาอย่างเดียว พระองค์จึงเกิดความคิดว่าการปฏิบัติอย่างนี้คงจะไม่ใช่ทางตรัสรู้ ทางตรัสรู้น่าจะเป็นอย่างอื่น และในขณะนั้นพระองค์ก็ได้หวนระลึกถึงเมื่อครั้งงานแรกนาขวัญที่ประทับอยู่ที่ใต้ต้นหว้าว่าการบำเพ็ญเพียรทางจิตนั้น อาจจะเป็นหนทางตรัสรู้ได้ และก็พลันได้ยินเสียงพิณ 3 สายแว่วมา ทรงระลึกได้ว่า สายที่ซึงตึงเกินไป¹ ดัดไปได้ไม่นานก็ขาด สายที่ 2 ซึงหย่อนเกินไปติดเท้าไรก็ไม่มีความพอดีคือทางสายกลางเท่า นั้นที่จะเป็นหนทางนำไปสู่ความหลุดพ้นได้ ทรงพิจารณาได้ดังนี้แล้ว จึงเลิกการทรมานตนเอง หันกลับมาแสวง

¹ โปธิราชกุมารสูตร, มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปัณณาสก, มก. เล่ม 21 หน้า 109

พระกระยาหารและทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ผู้เฝ้าคอยอุปัฏฐากมาตลอด 6 ปีที่ทรง
ทรมานพระวรกาย หวังเพียงเพื่อจะได้บรรลุธรรมตามอย่างสมณะนี้ แต่บัดนี้ สมณะนี้กลับเลิกล้มความเพียร
กลับไปมักมากในกามคุณ จึงเสื่อมศรัทธาหนีกลับไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ในรุ่งเช้าของวันที่จะตรัสรู้ นางสุชาดาธิดาของคหบดีในอุรุเวลาเสนานิคม ได้นำข้าวปายาสใส่ลงใน
ถาดทองมาถวายพระโพธิสัตว์ หลังจากทีพระองค์ทรงเสวยข้าวปายาสอันประณีตของนางสุชาดาแล้ว ทรง
นำถาดทองมาลอยในแม่น้ำและทรงอธิษฐานจิตว่า “ถ้าเราจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในวันนี้ขอถาดทองใบ
นี้จงลอยทวนกระแสน้ำไป” ถาดนั้นก็ลอยทวนกระแสน้ำไป เมื่อพระองค์เห็นเหตุการณ์เช่นนี้ ก็ทรงมีความ
มั่นใจว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้อย่างแน่นอน จึงได้เสด็จไปประทับยังป่าสาละวัน จนกระทั่งเวลาเย็น
จึงได้เสด็จกลับมาที่ต้นโพธิ์ ระหว่างทางได้พบกับโสดิถยพราหมณ์ และได้รับัญชาจำนวน 8 กำ จาก
โสดิถยพราหมณ์นำมาปูลาดเป็นที่ประทับนั่งใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ และทรงประทับนั่งอธิษฐานจิตว่า เนื้อและ
เลือดในสรีระจะแห้งเหือดไปหมดสิ้น จะเหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูก ก็ตามที่ถ้าเรายังไม่บรรลุพระสัมมา
สัมโพธิญาณ จักไม่ทำลายบัลลังก์นี้¹ เทวดาในหมื่นจักรวาลต่างแซ่ซ้องสาธุการกล่าวสรรเสริญพระโพธิสัตว์

ในขณะนั้น พญามารพร้อมกองทัพมารได้มาปรากฏตัวขึ้น เพื่อคิดที่จะทำลายพระโพธิสัตว์ เหล่า
เทวดาจึงหนีหายไปอยู่ขอบจักรวาล ทำให้พระโพธิสัตว์ต้องอยู่เพียงลำพังพระองค์เดียว แต่พระองค์ก็มีได้
หวั่นไหวต่อกองทัพมารที่มาแต่อย่างใด ก็ยังคงนั่งคู้บัลลังก์อยู่ใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ นึกถึงบารมีทั้ง 30 ทัศที่
พระองค์ได้สั่งสมมาตลอด 20 อสงไขยกับแสนมหากัปอย่างไม่หวาดกลัวต่อพญามารและกองทัพมาร
จนในที่สุดพญามารและกองทัพมารก็ไม่สามารถที่จะทำอะไรพระองค์ได้ ก็ต้องถอยทัพกลับไปยังที่อยู่ของตน
จากนั้นก็ทรงทำความเพียรต่อไปโดยไม่ย่อท้อ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปฏิบัติ
ธรรมต่อ จนกระทั่งได้บรรลุฌานที่ 1 ฌาน
ที่ 2 ฌานที่ 3 ฌานที่ 4 จนถึงอรุปรฌาน
จนครบบริบูรณ์ และทรงปฏิบัติธรรมต่อ
ไปจนถึงปฐมยาม พระองค์ทรงบรรลุ
ปุพเพนิวาसानุสสติญาณ (สามารถระลึก
ชาติตนเองได้) ในมัชฌิมยามทรงบรรลุ
จุตูปปาตญาณ(สามารถรู้การเวียนว่าย
ตายเกิดของสรรพสัตว์ทั้งหลายได้หมดสิ้น)
ในปัจฉิมยาม ทรงบรรลุอัสวักขยญาณ
(ทรงทำอัสวักขยเลสทั้งหลายให้หมดสิ้นไป
จากจิตด้วยพระปัญญาอันบริสุทธิ์) ทรง

พิจารณาธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ทบทวนมาในที่สุดก็บรรลุ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าใน
เวลาเช้าตรู่นั่นเอง ฉะนั้น ด้วยเหตุที่พระพุทธเจ้ามีความบริสุทธิ์จากกิเลสและอัสวะ จึงได้เนรมิตกนามว่า
อระระห์ และการที่พระองค์ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง จึงได้เนรมิตกนามว่า สัมมาสัมพุทธโธ

¹ อวิหุเรนิทานถก, ชุตทกนิกาย อปทาน, มก. เล่ม 70 หน้า 143

หลังจากที่พระพุทธองค์ตรัสรู้แล้วทรงมีพระราชหฤทัยเบิกบานอย่างสูงสุด อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ถึงกับอุทานว่า “เราเมื่อแสวงหานายช่างคือตัณหา ผู้กระทำเรือน เมื่อไม่ประสบ ได้ท่องเที่ยวไปยังสงสาร มิใช่น้อย ความเกิดบ่อยๆ เป็นทุกข์ ดูก่อนนายช่างผู้กระทำเรือน เราเห็นท่านแล้ว ท่านจักทำเรือนไม่ได้อีกต่อไป ชี้อะไรทั้งปวงของท่าน เราหักแล้ว ยอดเรือนเรากำจัดแล้ว จิตของเราถึงวิลังขารคือนิพพานแล้ว เราได้ถึงความสิ้นตัณหาแล้ว”¹ จากนั้นพระองค์ก็ทรงนั่งปฏิบัติธรรมและพิจารณาธรรมตามที่ต่างๆ ดังนี้

ลำดับที่ 1 พระพุทธเจ้าหลังจากประทับนั่งเปล่งพระอุทานแล้ว ก็ทรงดำริว่า “เราเล่นไปถึงสี่อสงไขยกับแสนกัป ก็เพราะเหตุบัลลังก์นี้ เราตัดศีรษะอันประดับแล้วที่ลำคอแล้วให้ท่านไปตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ ก็เพราะเหตุบัลลังก์นี้ เราควักนัยน์ตาที่หยอดดีแล้ว และควักเนื้อหัวใจให้ไป ให้บุตร เช่น ชาลิกุมาร ให้ธิดาเช่นกับกัณหาชินากุมารี และให้ภรรยา เช่น พระมัทรีเทวี เพื่อเป็นทาสของคนอื่นๆ เพราะเหตุบัลลังก์นี้ บัลลังก์นี้เป็นบัลลังก์ชัย เป็นบัลลังก์ประเสริฐของเรา ความดำริของเราผู้นั่งบนบัลลังก์นี้ ยังไม่บริบูรณ์เพียงใด เราจักไม่ลุกขึ้นจากบัลลังก์นี้เพียงนั้น”² จากนั้นพระองค์ทรงประทับนั่งเสวยวิมุตติสุข โดยบัลลังก์เดียวเป็นเวลา 7 วัน สถานที่นี้จึงชื่อว่า “โพธิบัลลังก์”

ลำดับที่ 2 ทรงนั่งปฏิบัติธรรมต่อไปอีก 7 วัน พอครบ 7 วัน ก็เสด็จลงจากรัตนบัลลังก์ไปประทับอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือได้ทอดพระเนตรดูต้นโพธิ์ใหญ่ถึง 7 วัน สถานที่นี้เรียกว่า “อนิมิสเจดีย์”

ลำดับที่ 3 พระองค์ทรงเนรมิตรัตนจงกรมในระหว่างกลางแห่งต้นศรีมหาโพธิ์กับอนิมิสเจดีย์แล้วเสด็จเดินจงกรมหันหน้าไปทางทิศเหนือของต้นโพธิ์ใหญ่ ทรงเดินจงกรมอยู่ที่นี่ 7 วัน สถานที่นี้เรียกว่า “รัตนจงกรม”

ลำดับที่ 4 เสด็จจากรัตนจงกรมมาประทับนั่งพิจารณาพระอภิธรรมปิฎกอยู่ที่เรือนแก้วที่เทวดาทั้งหลายเนรมิตถวายอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของต้นโพธิ์ใหญ่นั้น ทรงพิจารณาธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นเวลา 7 วัน สถานที่นี้เรียกว่า “รัตนขจรเจดีย์”

ลำดับที่ 5 เสด็จจากรัตนขจรเจดีย์มาที่ต้นอชปาลนิโครธ³ ประทับนั่งสมาธิในที่นี้เป็นเวลา 7 วัน ในที่นี้เองที่พระองค์ได้เจอพราหมณ์ผู้หนึ่งที่มักตวาดผู้อื่นด้วยคำว่า “ฮี ฮี” ได้เข้ามาทูลถามพระองค์ถึงธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นพราหมณ์ พระองค์ก็ได้เอารธรรมะที่ทำให้บุคคลให้เป็นพราหมณ์มาตรัสตอบแก่พราหมณ์

ลำดับที่ 6 เสด็จจากต้นอชปาลนิโครธมาประทับนั่งสมาธิภายใต้ต้นมุจลินท์ ซึ่งขณะนั้นมีเมฆฝนดำใหญ่ก่อตัว พระยามุจลินทนาคราชได้ขดตัวล้อมรอบแผ่พังพานใหญ่เหนือพระเศียรของพระพุทธเจ้าด้วยหวังในใจว่า ความร้อน ฝน แดด ลมอย่าได้เบียดเบียนพระพุทธเจ้า พอเวลาผ่านไป 7 วัน มุจลินทนาคราชได้แปลงกายเป็นมาณพหนุ่มกราบนมัสการเบื้องพระพักตร์พระพุทธเจ้า

ลำดับที่ 7 เสด็จจากต้นมุจลินท์เข้าไปยังต้นราชายตนะ ประทับนั่งบัลลังก์เดียว เสวยวิมุตติสุขอีก 7 วัน พอครบ 49 วัน ท้าวสักกะเทวราชได้นำผลสมอ อันเป็นสมุนไพรมากถวาย

ในที่นี้ท้าวมหาราชทั้ง 4 ได้นำบาตรศิลาถวาย และได้มีอุบาสกเกิดขึ้นคู่แรกของโลก คือ ตปุสสะ

¹ อภิณหวารุค อวิทุเรนิทาน, ขุททกนิกาย ชาดก, มก. เล่ม 55 หน้า 123.

² อภิณหวารุค อวิทุเรนิทาน, ขุททกนิกาย ชาดก, มก. เล่ม 55 หน้า 124.

³ ต้นอชปาลนิโครธ คือ ต้นไทรซึ่งเป็นที่พักของคนเลี้ยงแพะ

ถึงอุททกดาบสรามบุตร ก็ทรงทราบว่า แม้อุททกดาบสก็ได้เสียชีวิตไปแล้วเมื่อพลบค่ำเย็นวานนี้ จึงทรงระลึกถึงพวกปัญจวัคคีย์ และได้ตกลงพระทัยที่จะแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปรารภที่จะแสดงธรรมโปรดปัญจวัคคีย์ ในรุ่งเช้า พระองค์ก็ทรงเสด็จดำเนินไปยังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ซึ่งเป็นสถานที่อาศัยอยู่ของพวกปัญจวัคคีย์ โดยในระหว่างทาง

พระองค์ก็ได้พบอุปกาชีวก ผู้ไม่เชื่อความที่พระองค์ตรัสรู้เอง และหลังจากนั้นพระองค์ก็เดินทางมาถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อปัญจวัคคีย์เห็นพระองค์แล้ว ไม่ได้ให้การต้อนรับ เนื่องจากยังผิดหวังกับพระองค์ที่เลิกการทำทุกกรกิริยา แต่ด้วยบุญบารมีที่เคยสร้างด้วยกันมากับพระพุทธเจ้า ประกอบกับบุญที่ตนได้ทำเอาไว้ในกาลก่อน จึงทำให้ปัญจวัคคีย์ทำการดูแลต้อนรับอย่างดี ยอมเชื่อฟังพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกอย่าง

จากนั้น พระองค์จึงได้แสดงธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ มีชื่อว่า “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร”¹ ซึ่งตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ (เดือนอาสาฬหะ) ซึ่งมีเนื้อความที่แสดงถึงทางสุดโต่ง 2 สายที่บุคคลไม่ควรเสพ แต่ให้ปฏิบัติตามทางสายกลาง คือ มรรคมืองค์ 8 ก็จะได้ถึงความจริงของชีวิตทั้งหมดที่เรียกว่า อริยสัจ 4 ซึ่งการแสดงพระธรรมเทศนาในครั้งนี้ ทำให้โกณฑัญญะพราหมณ์ได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นโสดาปัตติมรรค เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบ จึงทรงเปล่งพระอุทานว่า “อญญาสิ วต โภ โภณทญญโณ” และประทานการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ด้วยการเปล่งพระวาจาว่า “เธอจงเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติ พรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” ต่อมาปัญจวัคคีย์ 4 คน คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสสชิก็ได้ดวงตาเห็นธรรมเหมือนกัน พระพุทธองค์ทรงประทานการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทาเช่นกัน จากนั้นทรงแสดง “อนัตตลักขณสูตร”² ซึ่งมีเนื้อความที่แสดงถึงว่า ชันธ 5 เป็นของไม่เที่ยง เป็นสิ่งที่ไม่ควรไปยึดมั่นถือมั่น ก็จะทำให้ใจพ้นจากอาสวะได้ ซึ่งการแสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องนี้ ทำให้ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในเวลาอันเอง

6.3 ประกาศพระศาสนา

เมื่อพระพุทธองค์ได้แสดงปฐมเทศนาแล้ว ก็ทำให้มีพระรัตนตรัยครบองค์ 3 ปราภฏเกิดขึ้นบนโลก พระพุทธศาสนาจึงได้ปรากฏเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยังประโยชน์ให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายให้ได้รู้เรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต จะได้หลุดพ้นออกจากวัฏสงสารนี้ไปได้ และนอกจากนี้ ยังเป็นการยืนยันอีกด้วยว่า พระพุทธศาสนานี้เป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ ทุกคนสามารถทำได้อย่างที่พระพุทธองค์ทำได้ เพราะได้มีปัญจวัคคีย์เป็นพยานยืนยันให้แก่พระพุทธศาสนา ที่จะลบข้อกล่าวหาต่างๆ ที่จะทำให้ไม่เชื่อพระพุทธศาสนาได้ และ

¹ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร, พระวินัยปิฎก มหาวรรค, มก. เล่ม 6 หน้า 44.

² อนัตตลักขณสูตร, พระวินัยปิฎก มหาวรรค, มก. เล่ม 6 หน้า 52.

หันกลับมาศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิมีความเห็นได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง ทุกอย่างในวงจรแห่งวัฏสงสารนี้

ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนามีพยานยืนยันทั้ง 5 คนแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการประกาศ พระศาสนาให้ทั่วแผ่นดินที่เต็มไปด้วยความเชื่อที่หลากหลายในยุคนั้น พระพุทธองค์จึงต้องหาพยานยืนยัน หรือถ้ากล่าวง่ายๆ ก็คือ การรวบรวมกำลังพลที่จะทำการรบกับความเชื่อที่ผิดแตกต่างออกไปจาก พระพุทธศาสนา ฉะนั้นก่อนที่พระพุทธองค์จะประกาศพระศาสนาไปให้ทั่วแผ่นดิน เพื่อยังประโยชน์สุขแก่ สรรพสัตว์ทั้งหลายดังที่ได้ปรารถนาเอาไว้ในครั้งแรกที่คิดจะสร้างบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ องค์จึงต้องรวบรวมพยานทางพระพุทธศาสนาให้ได้ก่อน แล้วค่อยประกาศพระพุทธศาสนาให้มั่นคงทั่ว พื้นแผ่นดิน ซึ่งจากนี้ไปจะได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ได้รวบรวมพยานทางพระพุทธศาสนา ก่อนที่ จะประกาศพระศาสนาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพอเป็นสังเขป สืบต่อไป

6.3.1 แสดงธรรมโปรดยสกุลบุตร

ในครั้งนั้น มีกุลบุตรเศรษฐี ชื่อว่า ยสะ ซึ่งอาศัยอยู่ในที่ไม่ไกลจากที่ประทับของพระพุทธเจ้า เกิดความเบื่อหน่ายในการครองเรือน จึงเดินมายังป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พร้อมเปล่งอุทานว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ” เมื่อเดินมาถึงยังที่ประทับของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์เมื่อได้ยินเสียงนั้นจึงตรัส ตอบไปว่า “ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง ท่านจงมาที่นี่เถิด เราจักแสดงธรรมแก่ท่าน” เมื่อยสกุลบุตรได้ยิน เช่นนั้นจึงเข้าไป ยังที่ประทับของพระองค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแสดงอนุปพุทพิกขา¹ แก่ยสกุลบุตร จาก นั้นก็แสดงอริยสัจ 4 เมื่อจบพระธรรมเทศนายสกุลบุตรได้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน

ในวันรุ่งขึ้นบิดาของยสกุลบุตรได้ออกตามหาจนมาพบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้ฟังอนุปพุทพิกขา และอริยสัจ 4 จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยในขณะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังแสดงพระธรรมเทศนาอยู่นั้น ยสกุลบุตรก็ได้ฟังพระธรรมเทศนานั้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อฟังพระธรรมเทศนานั้นจบแล้ว ยสกุลบุตรก็ได้ บรรลุเป็นพระอรหันต์ และได้รับประทานการบวชแบบ “เอทธิกขุอุปสัมปทา” ส่วนบิดาของยสกุลบุตรได้ บรรลุธรรมขั้นต้น และปวารณาตนเป็นอุบาสกผู้ขอถึงพระรัตนตรัย หลังจากนั้นมารดาและภรรยาเก่าของ พระยสก็ได้ฟังธรรมจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้ปวารณาตนเป็นอุบาสิกาผู้ขอถึงพระรัตนตรัยไปจน ตลอดชีวิต ต่อมาเมื่อเพื่อนพระยส 54 คนได้ทราบข่าวการบวชของพระยส จึงได้มาหาและได้ฟังอนุปพุทพิกขา และอริยสัจ 4 จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้ดวงตาเห็นธรรมและได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในที่สุด จึงทำให้ ในขณะนั้นมีพระอรหันต์บังเกิดขึ้นในโลก 61 รูป

6.3.2 ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา

การที่ยสกุลบุตรเข้ามาบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ถือเป็นผลดีกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะพระยสมีสหายมาก เมื่อท่านเข้ามาบวชแล้ว สหายเหล่านั้นก็ได้พากันบวชตามเข้ามา อีกเป็น จำนวนมาก ทำให้มีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น เป็นกำลังในการประกาศพระพุทธศาสนาให้แพร่กระจายได้มากขึ้นด้วย

¹ อนุปพุทพิกขา คือ กถาที่กล่าวแสดงเป็นลำดับสืบต่อกันไป มี 5 ลำดับ ได้แก่ ทานกถา แสดงเรื่องการให้ สิลกถา แสดง เรื่องการรักษาศีล ลัคคกถา แสดงเรื่องสวรรค์ กามาทีนวกถา แสดงถึงโทษของกาม ความเศร้าหมองของกาม และเนกขัมมานิสัง- สกถา แสดงถึงอานิสงส์ในการหลีกออกจากกาม

เมื่อมีจำนวนของพระสาวกมากถึง 60 รูป ซึ่งพอที่จะเป็นกำลังในการเผยแผ่พระศาสนาเพื่อประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย พระพุทธองค์จึงได้ส่งพระสาวกออกไปประกาศพระศาสนาในที่ต่างๆ ทั่วแผ่นดิน ซึ่งก่อนที่จะออกไปประกาศพระศาสนา พระพุทธองค์ก็ได้ให้โอวาทแก่พระสาวกเหล่านั้นว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง

งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีรูปลักษณ์ในลักษณะ น้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี”¹

ในการเดินทางจาริกไปประกาศพระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย ทำให้มีคนมานับถือพระพุทธศาสนากันอย่างมากมาย และมีกำลังในการประกาศพระศาสนาเพิ่มมากขึ้นอีกเป็นลำดับ ทำให้ความเชื่อที่มีอยู่ดั้งเดิมในยุคนั้นได้ถูก

ทำให้เห็นแจ้งตามความเป็นจริงด้วยพระพุทธศาสนา ดังเช่นการที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปยังอุรุเวลาเสนานิคม เป็นต้น

6.3.3 ประกาศศาสนา ณ อุรุเวลาเสนานิคม

ระหว่างทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเสด็จสู่อุรุเวลาเสนานิคม ทรงหยุดพักที่ต้นไม้ใหญ่ ภัททวัคคีย์ 30 คน ได้มาราบทูลถามพระองค์ว่า “เห็นหญิงโสเภณี ผ่านมาทางนี้ไหม” พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสถามภัททวัคคีย์ทั้ง 30 คนว่า “พวกเธอต้องการจะแสวงหาหญิงขโมย หรือแสวงหาตนเองดี” ภัททวัคคีย์ตอบพร้อมกันว่า “ข้าพระองค์แสวงหาตนเองดีกว่าพระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าทรงแสดงอนุปุปพิภคาและอริยสัจ 4 จนบรรลุธรรม ขั้นต้น และพระองค์ทรงประทานการบวชแบบเอธิกขุอุปสัมปทา และได้แสดงธรรมสั่งสอนต่อ จนกระทั่ง ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้ง 30 คน และในครั้งนี้มีพระอรหันต์บังเกิดขึ้น 90 พระองค์

หลังจากนั้นพระพุทธองค์ก็เสด็จดำเนินมาจนถึงอุรุเวลาเสนานิคม ได้เข้าไปโปรดชฎิล 3 พี่น้อง คือ ชฎิลผู้เป็นพี่คนโต ชื่อว่า อุรุเวลกัสสปะ มีบริวาร 500 คน ชฎิลคนรอง ชื่อว่า นทิกัสสปะ มีบริวาร 300 คน ชฎิลคนเล็ก ชื่อว่า คยากัสสปะ มีบริวาร 200 คน ถือลัทธินุชาไฟ พระองค์ทรงแสดงปาฏิหาริย์ถึง 16 ครั้ง กว่าที่จะทำให้ชฎิลทั้ง 3 พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร 1000 คนให้เลื่อมใสในคำสอนและขอออกบวชด้วยเอธิกขุอุปสัมปทา จากนั้นทรงแสดง “อาทิตตปริยายสูตร”² ซึ่งเป็นพระสูตรที่กล่าวถึงอายตนะภายใน 6

¹ เรื่องพ้นจากบ่วง, พระวินัยปิฎก มหาวรรค, มก. เล่ม 6 หน้า 72.

² อาทิตตปริยายสูตร, พระวินัยปิฎก มหาวรรค, มก. เล่ม 6 หน้า 105.

อายตนะภายนอก 6 ว่าเป็นของร้อน เพื่อให้เหมาะกับอัธยาศัยของชฎิล 3 พี่น้อง เมื่อจบพระธรรมเทศนาแล้ว ชฎิล 3 พี่น้องและบริวารก็บรรลुเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด

เมื่อพระพุทธเจ้าได้โปรดชฎิลทั้ง 3 พี่น้องแล้ว ก็ได้เสด็จไปเมืองราชคฤห์พร้อมด้วยชฎิลทั้ง 3 พี่น้องและบริวาร เพื่อทรงแสดงธรรมโปรดพระเจ้าพิมพิสารและเหล่าพราหมณ์คหบดี ชาวเมืองมคธ ซึ่งต่างก็มีความสงสัยว่า ระหว่างอุรุเวลกัสสปะกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใครเป็นอาจารย์ของใครกันแน่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง ทราบความคิดของพราหมณ์คหบดีเหล่านั้น ด้วยพระประสงค์จะโปรดให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องจึงได้ตรัสถาม อุรุเวลกัสสปะว่า “ดูก่อน ท่านอุรุเวลกัสสปะ ท่านเคยเป็นอาจารย์สั่งสอนหมู่ชฎิล ท่านเห็นอย่างไรจึงได้ละการบูชาไฟ” พระอุรุเวลกัสสปได้กล่าวตอบไปว่า “ยัญทั้งหลายกล่าวยกย่อง รูป เสียง กลิ่น และรสที่น่าปรารถนา และสตรีทั้งหลาย ข้าพระพุทธเจ้าได้รู้ว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นมลทินในอุปฏิบัติทั้งหลายแล้ว เพราะเหตุนี้ข้าพระพุทธเจ้าจึงไม่ยินดีในการเช่นสรวงในการบูชา” พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถามอีกว่า “ดูก่อนกัสสปะ ใจของท่านไม่ยินดีแล้วในอารมณ์ คือ รูป เสียง กลิ่น และรสเหล่านั้น ดูก่อนกัสสปะ ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น ใจของท่านยินดีในสิ่งไรเล่า ท่านยินดีในเทวโลกหรือมนุษย์โลก” พระอุรุเวลกัสสปตอบว่า “ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นทางอันสงบ ไม่มีอุปธิ ไม่มีกังวล ไม่ติดอยู่ในกามภพ ไม่มีภาวะเป็นอย่างอื่น ไม่ใช่ธรรมที่ผู้อื่นแนะนำให้บรรลุ เพราะฉะนั้นจึงไม่ยินดีในการเช่นสรวงในการบูชา” และในทันใดนั้นเองพระอุรุเวลกัสสปลุกจากอาสนะชบเคียรลงที่พระบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นศาสดา ของข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าเป็นสาวก” เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ทำให้พระเจ้าพิมพิสารและคหบดีทราบทั่วกันว่า บัดนี้ผู้เป็นอาจารย์ของตนได้ยอมรับนับถือพระพุทธเจ้าเป็นศาสดา จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ พระพุทธองค์จึงเริ่มแสดงอนุพุทฺธิกาและอริยสัจ 4 ทำให้พระเจ้าพิมพิสารและบริวารจำนวน 11 นหุต มีดวงตาเห็นธรรม ส่วนบริวารอีก 1 นหุตนั้น ตั้งมั่นอยู่ในไตรสรณคมน์ หลังจากพระเจ้าพิมพิสารและบริวารเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ได้บำรุงพระพุทธองค์และพระสาวกด้วยการถวายมหาทานครั้งยิ่งใหญ่เลี้ยงพระจำนวนหนึ่งพันรูป มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประธาน และด้วยความปรารถนาที่จะให้พระพุทธศาสนาไปสู่ใจของมหาชน นอกจากนี้ยังเป็นห่วงถึงที่ประทับของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ถวายป่าไผ่เวฬุวันให้เป็นอาราม ซึ่งถือว่าเป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา

การที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จมายังอุรุเวลาเสนานิคมนี้ ก็ด้วยเหตุ 2 อย่าง คือ เพื่อจะทรงเปลื้องปฏิกัญญาที่ได้ทรงให้ไว้กับพระเจ้าพิมพิสารตั้งแต่เมื่อครั้งที่เสด็จออกทรงผนวช¹ และเพื่อจะประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรในเมืองราชคฤห์ ซึ่งเป็นเมืองที่เจริญรุ่งเรือง ทั้งยังเป็นที่อยู่ของนักบวชเจ้าลัทธิมากมายในยุคนั้น แต่การที่จะประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรอยู่ในราชคฤห์ซึ่งมีศาสนาอื่นอยู่ก่อนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะประชาชนในเมืองล้วนนับถือเจ้าลัทธิต่างๆ กันมาก ฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเทศนาสั่งสอนพวกเจ้าลัทธิเหล่านั้นให้เกิดความเลื่อมใสพระพุทธองค์ก่อน โดยเฉพาะอุรุเวลกัสสปะซึ่งถือว่าเป็นอาจารย์ใหญ่ที่สุด แม้กระทั่งพระเจ้าพิมพิสารยังให้ความเคารพนับถือ

ดังนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเสด็จไปโปรดอุรุเวลกัสสปะให้เลื่อมใสก่อน ก็จะทำให้พระพุทธศาสนา

¹ ปัพพชาสูตรที่ 1, ขุททกนิกาย สุตตนิบาต, มก. เล่ม 47 หน้า 392.

สามารถประดิษฐ์ฐานในเมืองราชคฤห์ได้สะดวกรวดเร็วและง่ายขึ้น เพราะเมื่ออรุเวลกัสสปะให้ความเคารพ เลื่อมใสนับถือพระองค์แล้ว เหล่าศิษยานุศิษย์ของอรุเวลกัสสปะซึ่งรวมถึงพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นกษัตริย์ แห่งเมืองราชคฤห์ ก็ยอมที่จะมานับถือพระองค์ตามอรุเวลกัสสปะอย่างแนบแน่น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระพุทธศาสนาสามารถที่จะเผยแผ่ยังเมืองราชคฤห์ได้ และยังทำให้การประกาศพระพุทธศาสนาของพระองค์ทำได้ง่ายขึ้นและยังรวดเร็วไปทั่วแผ่นดินได้ง่าย เนื่องจากราชคฤห์เป็นศูนย์กลางการค้าขายและมีผู้คนเข้าออกเมืองมาก ก็ทำให้คนที่เข้ามาเมืองนี้ได้รู้ข่าวการบังเกิดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จะพากันไปบอกกล่าวกันต่อ เมื่อผู้ที่ทราบข่าวก็จะมาหาพระพุทธองค์และมาศึกษาพระพุทธศาสนาต่อไป

6.3.4 พบอัครสาวก

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ส่งพระสาวกออกไปประกาศพระพุทธศาสนายังสถานที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ก็ทำให้ในสถานที่ที่พระสาวกได้เดินทางไปถึงก็ทำให้มีผู้คนมานับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น และยังมีคนอีกจำนวนมากที่อยากที่จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน เหมือนอย่างที่ว่าพระอัสสชิได้ทำให้พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะผู้เป็นอัครสาวกได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งในขณะนั้นท่านทั้งสองเป็นปริพาชก มีชื่อเดิมว่า อุปติสสะและโกสิตตะ ท่านทั้งสองเป็นสหายกัน ต่างมีบริวาร 250 คนอาศัยอยู่ที่กรุงราชคฤห์ และออกบวชเป็นศิษย์ของท่านลัญชัยปริพาชกเรียนจนจบความรู้ของอาจารย์ก็ยังไม่พบสิ่งที่ตนเองต้องการ

วันหนึ่งท่านทั้งสองต่างก็สัญญาว่าจะไปค้นหาอาจารย์เพื่อที่จะหาวิชาความจริงของชีวิต และถ้าใครพบเจอก่อนก็ให้มาบอกกับอีกคนให้ทราบด้วย ในที่สุดอุปติสสะก็ได้มาพบพระอัสสชิ จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ได้เข้าไปกราบเรียนถามพระอัสสชิว่า “ใครเป็นศาสดาของท่าน ศาสดาของท่านสอนเช่นไร” พระอัสสชิทราบว่าคุณอุปติสสะเป็นนักบวชที่มีปัญญามากจึงกล่าวไปว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาของเราทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระองค์ทรงมีปกติสั่งสอนอย่างนี้”¹ ด้วยปัญญาของคุณอุปติสสะที่เคยฝึกฝนมาในอดีตชาติ จึงทำให้ได้ดวงตาเห็นธรรม จากนั้นจึงรีบกลับไปหาโกสิตตะและบอกเรื่องราวที่ตนเองได้ไปเจอมา หลังจากโกสิตตะฟังจบก็เกิดดวงตาเห็นธรรม

ท่านทั้งสองได้พากันไปบอกข่าวนี้แก่พระอาจารย์ลัญชัยปริพาชก แต่พระอาจารย์กลับไม่เชื่อ ทั้งสองจึงได้เดินทางไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกับบริวารจำนวนหนึ่ง และได้รับประทานการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ภายหลังท่านทั้งสองก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ และทรงประทานนามของท่านทั้งสองตามนามของพระมารดาว่า สารีบุตรแก่อุปติสสะ เพราะเป็นบุตรของนางสารี และประทานนามว่า โมคคัลลานะ แก่โกสิตตะ เพราะเป็นบุตรของนางโมคคัลลี นอกจากนี้ยังได้ทรงแต่งตั้งให้เป็นอัครสาวก

6.3.5 แสดงโอวาทปาฏิโมกข์

เมื่อเหล่าพระสาวกได้ออกจาริกไปเผยแผ่พระศาสนาทั้งทั่วประเทศ ก็ไม่ได้มารวมกันหรือประชุมกันเลย ต่างก็แยกย้ายกันออกไปทำหน้าที่ในการเผยแผ่ตามเส้นทางที่ท่านได้เดินทางไป ซึ่งทุกรูปที่จาริกไปก็เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด จึงไม่ได้มีการเรียกประชุมกัน ด้วยเหตุนี้ จึงมีเรื่องอันเป็นเหตุนำอัศจรรย์ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา คือ ในวันเพ็ญเดือนมาฆะ (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3) ได้มีพระภิกษุสาวกจำนวน 1,250 รูป

¹ พระอัสสชิเถระ, พระวินัยปิฎก มหาขันธ์กะ, มก. เล่ม 6 หน้า 123.

มาประชุมพร้อมเพรียงกันโดยไม่ได้นัดหมายที่พระวิหารเวฬุวันสถานที่ประทับของพระพุทธเจ้าในขณะนั้น การประชุมในครั้งนี้จึงเรียกว่า “**จาตุรงคสันนิบาต**” เพราะประกอบพร้อมด้วยองค์ 4 ประการ คือ

1. เป็นวันอุโบสถขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พระจันทร์เสวยมาฆฤกษ์
2. ภิกษุสาวกจำนวน 1,250 รูป เดินทางมาจากทิศทั้ง 4 มาประชุมพร้อมเพรียงกันโดยไม่ได้นัดหมาย
3. ภิกษุเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ผู้ได้อภิญญา 6 ทั้งหมด ไม่มีภิกษุผู้เป็นปุถุชนหรือพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามีแม่ลักรูปเดียวมาประชุมในครั้งนี้
4. ภิกษุเหล่านั้นเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานการบวชแบบเอธิภิกขุอุปสัมปทาให้ทั้งหมด

ในการประชุมครั้งนี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ในท่ามกลางที่ประชุมสงฆ์ 1,250 รูป ซึ่งถือว่าเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา และเป็นนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้คณะสงฆ์ยึดเป็นหลักปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. อุดมการณ์หรือเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ ความอดทน พระนิพพานเป็นธรรมอย่างยิ่ง และบรรพชิตผู้ทำร้ายผู้อื่น เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ
2. หลักการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตของตนให้ผ่องใส
3. วิธีการที่จะนำไปสู่การบรรลุถึงอุดมการณ์และหลักการดำเนินชีวิต คือ การไม่กล่าวร้าย การไม่ทำร้าย ความสำรวมในพระปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้ประมาณใน กัดตาหาร อยู่ในที่นั่งที่นอนอันสงัด และประกอบความเพียรในอธิจิต

โอวาทปาฏิโมกข์ทั้ง 3 ส่วนนี้ เป็นหลักปฏิบัติและนโยบายในการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงประทานให้แก่พระอรหันต์ชุดแรกที่ได้ออกไปประกาศพระศาสนาในโอกาสที่ได้มาประชุมพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้ถือเป็นนโยบายและหลักปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นแนวทางเดียวกัน

การประชุมพระอรหันต์สาวกเช่นนี้ เพื่อประทานนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไม่ได้มีแต่ในยุคของพระสมณโคดมพุทธเจ้าซึ่งอยู่ในภพนี้เท่านั้น แต่ในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ในอดีต ก็ทรงแสดง โอวาทปาติโมกข์¹ แต่จำนวนครั้งในการประชุมภิกษุสาวกและจำนวนพระอรหันต์สาวกที่เข้าร่วมประชุมต่างกัน จะเห็นว่า วิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ทรงปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน คือ เมื่อทรงฝึกพระอรหันต์ชุดแรก สำหรับเป็นครูและเป็นต้นแบบให้กับชาวโลกได้จำนวนมากพอสมควรแล้ว ก็ส่งออกไปประกาศพระศาสนา และเมื่อคราวที่พระอรหันต์สาวกเหล่านั้น

¹ มหาปทานสูตร, ทีฆนิกาย มหาวรรค. เล่ม 10 ข้อ 7 หน้า 4.

มาประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน พระพุทธองค์ก็ทรงประทานนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อจะ นำพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากทะเลแห่งทุกข์ ไปสู่ฝั่งแห่งพระนิพพาน

6.3.6 เสด็จโปรดพระญาติ ณ กรุงกบิลพัสดุ์

ตั้งแต่วันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จออกผนวชอธิษฐานเพศเป็นบรรพชิตในขณะที่ทรงมี พระชนมายุ 29 พรรษา พระเจ้าสุทโธทนะพระราชบิดาทรงติดตามสดับข่าวของพระองค์อยู่ตลอดเวลา แม้ ในขณะที่ยังบำเพ็ญทุกกิริยาอยู่นั้น เทวดาจะนำข่าวมาแจ้งให้ทรงทราบเป็นระยะๆ ต่อมาพระเจ้า สุทโธทนะทรงทราบว่าเจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้แล้ว ในขณะนี้อยู่ที่พระวิหารเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ จึง ส่งอำมาตย์ 1 คนพร้อมบริวาร 1,000 คน ส่งสาส์นไปกราบนิมนต์พระพุทธเจ้า 9 ครั้ง ได้เข้าเฝ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าขณะที่พระองค์กำลังทรงแสดงธรรม และได้บรรลุนิพพานเป็นอรหันต์ออกบวชทั้งหมด ทำให้ไม่ได้ยื่นสาส์นที่พระเจ้าสุทโธทนะฝากไป ในที่สุดพระเจ้าสุทโธทนะได้ขอร้องให้กาศุทายีอำมาตย์ผู้ ใกล้ชิดถือสาส์นไปกราบนิมนต์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยกำชับว่า ไม่ว่ากาศุทายีจะออกบวชหรือไม่ก็ตาม ต้องกลับมาส่งข่าวให้พระองค์ทราบ กาศุทายีและบริวาร 1,000 คนได้เข้าเฝ้าพระพุทธองค์ขณะที่พระองค์ กำลังแสดงธรรมอยู่ ทำให้กาศุทายีพร้อมกับบริวารได้ฟังธรรมที่ทรงแสดงจนบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานการบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา

พระกาศุทายีรอเวลาที่สมควรจึงได้กราบทูลว่า “ข้าพระองค์ผู้เจริญพระเจ้าสุทโธทนะมีพระประสงค์จะ พบเห็นพระองค์ ขอพระองค์จงทำการสงเคราะห์แก่พระญาติทั้งหลายด้วยเถิดพระเจ้าข้า” พระสัมมาสัม พุทธเจ้าทรงรับคำของพระกาศุทายีแล้ว จึงพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์จำนวน 20,000 รูปเสด็จออกจากเมือง ราชคฤห์ใช้เวลา 2 เดือนก็ถึงเมืองกบิลพัสดุ์

เมื่อพระพุทธองค์พร้อมด้วยเหล่าภิกษุสงฆ์เสด็จมาถึงเมืองกบิลพัสดุ์แล้ว ทรงเห็นกิริยาอาการของ เหล่าประยูรญาติผู้ใหญ่ที่ไม่เคารพนบถน้อมพระองค์และเหล่าภิกษุสงฆ์ จึงได้แสดงยมกปาฏิหาริย์ เพื่อทำลายมานะทิฐิของพวกคากยะ พระเจ้าสุทโธทนะเห็นความอัศจรรย์ครั้งนี้ จึงก้มลงกราบพระพุทธเจ้า ทำให้พระประยูรญาติทั้งหลายหมดสิ้นทิฐิมานะได้ ก้มลงกราบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมด และในขณะที่ พระพุทธองค์เสด็จลงมาประทับนั่ง ได้มีฝนโบกขรพรรษ¹ ตกลงมา พระพุทธองค์จึงอาศัยเหตุนี้ตรัส เวลสันดรชาดก

รุ่งขึ้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองกบิลพัสดุ์เพื่อโปรดประชาชน ให้ได้ทำบุญ เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะทรงทราบจึงรีบเสด็จมากล่าวยับยั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยอ้างถึงความ เป็นราชวงศ์ ไม่ควรทำอย่างนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสตอบด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยนว่า “ตอนนี้อาตมา มิใช่วงศ์กษัตริย์อีกต่อไปแล้ว อาตมาออกบวชสละราชสมบัติเพื่อเดินตามรอยพระบาทของพระสัมมาสัม พุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ อาตมาเป็นพุทธวงศ์ อาตมาเดินบิณฑบาตนั้นก็ประเพณีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกๆ พระองค์ ที่ทรงกระทำมา” แล้วได้ทรงแสดง ธรรมแก่พระพุทธรูปบิดา เมื่อตรัสจบแล้ว ทำให้พระพุทธรูป บิดาตั้งอยู่ในสภากาตาคามีผล พระเจ้าสุทโธทนะจึงทรงรับบาตรและนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอรหันต์- สาวกฉันภัตตาหาร

¹ ฝนโบกขรพรรษ คือ ฝนที่ตกลงมาแล้ว ถ้าใครปรารถนาจะให้เปียกก็เปียก แต่ถ้าผู้ใดไม่ปรารถนาให้เปียกก็ไม่เปียก

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จโปรดพระเจ้าสุทโธทนะจนตั้งอยู่ในสภากาฬามิผลแล้วพระพุทธรองค์ก็ได้ไปโปรดพระนางยโสธราและราหุลกุมาร ในการเสด็จโปรดครั้งนี้ พระพุทธรองค์ก็ได้มอบอริยทรัพย์ให้แก่พระราหุลกุมารด้วยการให้บรรพชาเป็นสามเณร และได้ให้นันทศากยบุตรได้บวชในพระพุทธรศาสนา หลังจากที่ทำอุบายให้นันทตามเสด็จพระองค์กลับไปราชคฤห์

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จออกจากเมืองกบิลพัสดุ์แล้ว ในระหว่างทางที่เสด็จประทับพักแรมอยู่ที่อนุปิยนิคมของแคว้นมัลละ มีเจ้าศากยะ 6 องค์ คือ ภัททิยะ อนุรุทธะ อานนท์ ภคกิมพิละ เทวทัต พร้อมด้วยช่างกลบคนหนึ่งคน ชื่อว่า อุบาสี ได้มาทูลขอพระพุทธรองค์บรรพชาอุปสมบท ซึ่งพระพุทธรองค์ก็ทรงให้บรรพชาอุปสมบท จากนั้นพระพุทธรองค์พร้อมด้วยภิกษุ ก็เสด็จออกจากอนุปิยนิคมไปเมืองราชคฤห์ ประทับอยู่ที่เวฬุวัน โดยลำดับ และหลังจากเหตุการณ์นี้จึงทำให้พระพุทธรองค์ทรงได้อุปัฏฐากประจำตัว คือ พระอานนท์ ผู้ที่คอยอุปัฏฐากดูแลตลอดพระชนมชีพของพระพุทธรองค์

นับตั้งแต่นี้เป็นต้นไป พระพุทธรศาสนาก็ได้เจริญแพร่หลายออกไปสู่แคว้นต่างๆ มากยิ่งขึ้นโดยลำดับ พระมหากษัตริย์และประชาชนชาวเมืองต่างๆ ก็ได้นับถือพระพุทธรศาสนาเป็นจำนวนมาก ดังเช่น สู้ทัตตเศรษฐี หรือที่ชาวเมืองรู้จักกันในชื่อว่า อนาคตปิณฑิกเศรษฐี ได้มาพบพระพุทธรเจ้าที่เมืองราชคฤห์ ก็เกิดความศรัทธาเลื่อมใส และได้สร้างวิหารพระเชตวันในเมืองสาวัตถี แคว้นโกศล ถวายไว้ในพระพุทธรศาสนา ในที่นี้พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ได้นับถือพระพุทธรศาสนาด้วยทำให้พระพุทธรศาสนาเจริญรุ่งเรืองในแคว้นโกศลเป็นต้นมา

นอกจากนี้เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี ที่มีเขตแดนติดกับแคว้นมคธของพระเจ้าพิมพิสาร ก็ได้นับถือพระพุทธรศาสนาเช่นกัน โดยในเมื่อครั้งที่เมืองเวสาลีเกิดทุพภิกขภัย มีคนยากจนอดตาย ศพกลาดเกลื่อนทั่วเมือง อมนุษย์ได้กลืนซากศพก็พากันเข้ามาในเมือง ผู้คนตายเพิ่มขึ้น โรคระบาดก็เกิดขึ้นทั่วเมือง พวกเจ้าลิจฉวีจึงได้ทูลอาราธนาพระพุทธรเจ้าเสด็จมาสู่เมืองเวสาลี เมื่อพระพุทธรองค์เสด็จมาสู่เมืองเวสาลี เพียงแค่ว่าพระบาทแรกลงริมฝั่งแม่น้ำคงคา ซึ่งเป็นเขตแดนติดกับแคว้นมคธ ฝนก็ตกลงมาอย่างหนัก ทำให้น้ำฝนที่ตกลงมาได้พัดพาเอาซากศพลงสู่แม่น้ำคงคา พื้นดินก็สะอาด

พระพุทธรองค์ประทับยืนอยู่ใกล้ประตูพระนคร รับสั่งให้พระอานนท์สาธยายรัตนสูตร กล่าวสัจจาจาอันอาศัยคุณของพระรัตนตรัย เพื่อกำจัดอุปัทวภัยเหล่านั้นที่ประตูเมือง แล้วประพรมน้ำพระพุทธรมนต์ทั่วพระนครพร้อมพวกเจ้าลิจฉวี เมื่อพระอานนท์กล่าวคำเริ่มต้นของรัตนสูตรว่า **“ยังกิญจิ”** พวกอมนุษย์ต่างพากันหนีออกจากพระนครไป อุปัทวภัยทุกอย่างก็สงบลง มหาชนชาวเมืองเวสาลีต่างพากันออกมาบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยของหอมและดอกไม้ เป็นต้น หลังจากนั้น พระพุทธรองค์ได้ตรัสรัตนสูตรแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายอีก 7 วัน ในเวลาจบพระธรรมเทศนา ความสวัสดิได้มีแก่ราชสกุลและมหาชน อุปัทวภัยทั้งหลายสงบลง

6.3.7 กำเนิดภิกษุณี

พระนางมหาปชาบดีผู้เป็นพระนางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความตั้งใจปรารถนาที่จะออกบวชได้เข้าไปกราบทูลขอบรรพชาอุปสมบทถึง 3 ครั้ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังไม่อนุญาต พระนางเกิดความน้อยพระทัย จึงได้ปลงพระเกศา ทรงครองผ้ากาสาเว ถือเพศบรรพชิตพร้อมด้วยนางกษัตริย์เมืองต่างๆ เป็นจำนวนมาก และได้พากันออกเดินทางด้วยเท้าเปล่าไปยังกุฎาคารศาลาเพื่อทูลขอบรรพชาอีกครั้ง จน

กระทั่งมาถึงที่ซุ้มประตูกุฎาคารศาลา พระอานนท์ออกมาต้อนรับ เห็นใบหน้าของพระนางนงไปด้วยน้ำตา จึงได้ถามถึงเหตุที่ทำให้พระนางร้องไห้ พอทราบความแล้วก็อาสาจะไปกราบทูลพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จากนั้น พระอานนท์เข้าไปกราบทูลพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอให้ทรงอนุญาตสตรีได้บวชเป็นบรรพชิต พระอานนท์ทูลขอถึง 3 ครั้ง พระพุทธองค์ก็ยังไม่ทรงอนุญาต พระอานนท์จึงทูลถามว่า “ถ้าผู้หญิงปฏิบัติตนเป็นนักบวช ปฏิบัติธรรมเข้าถึงธรรมะภายใน เรียนรู้ธรรมะของพระองค์ได้อย่างแจ่มแจ้ง หญิงนั้นสามารถออกบวชได้ไหม พระเจ้าข้า” พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสตอบว่า “ได้สิอานนท์” พระอานนท์ได้กราบทูลขอว่า “ถ้าเช่นนั้นโปรดประทานการบวชแก่พระนางชขาบดีโคตมีได้ไหม พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “อานนท์ เหตุที่เราไม่อนุญาตก็เพราะเห็นว่า หากอนุญาตให้สตรีบวช พระธรรมวินัยจะตั้งอยู่ได้ไม่นาน แต่เราจักบัญญัติครุธรรม 8 ประการนี้ เสมือนกันคันสระใหญ่ไว้ก่อน เพื่อไม่ให้ น้ำไหลออก หากพระนางยอมรับครุธรรมนี้ได้ ชื่อนั้นจักเป็นอุปสัมปทาของพระนาง”

พระอานนท์เรียนครุธรรม 8 ประการ¹ นี้แล้ว ออกมาชี้แจงแก่พระนางตามที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ พระนางดีใจมาก ชื่นชมยินดี และขออน้อมรับครุธรรมทั้ง 8 ประการ พระอานนท์จึงกล่าวครุธรรมที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติแล้วอย่างนี้

1. ภิกษุณีแม้จะบวชได้ 100 พรรษา ก็ต้องกราบภิกษุผู้บวชแม้เพียงวันเดียว
2. ภิกษุณีไม่พึงจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ
3. ภิกษุณีต้องหวังธรรม 2 ประการ คือ ถามวันอุโบสถ และเข้าไปฟังคำสั่งสอนจากภิกษุสงฆ์ ทุกกึ่งเดือน
4. ภิกษุณีเมื่อออกพรรษาแล้ว ต้องปวารณา คือ ยอมรับคำตักเตือนในภิกษุณีสงฆ์ และภิกษุสงฆ์
5. ภิกษุณีต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว ต้องประพฤติกัมภีระ² ในภิกษุณีสงฆ์และภิกษุสงฆ์
6. ภิกษุณีที่ต้องแสวงหาอุปสมบทให้แก่สิกขมานา ผู้ศึกษาในธรรม 6 ลี้น 2 ปีแล้ว ในภิกษุณีสงฆ์ และภิกษุสงฆ์
7. ภิกษุณีห้ามว่าร้ายภิกษุ โดยปริยายอย่างใดอย่างหนึ่ง
8. ภิกษุณีห้ามสอนภิกษุ แต่ให้ภิกษุก่อสอนภิกษุณี

จากนั้น ทรงมีพุทธานุญาตให้ภิกษุอุปสมบทให้ภิกษุณีได้ ตั้งแต่นั้นมา ภิกษุณีก็เกิดขึ้นในโลก และมีมาบวชอีกเรื่อยๆ จึงทำให้บรรพชิตในพระพุทธศาสนา คือ ภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ มีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในยุคคนนั้นจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน

6.3.8 โปรดพระพุทธมารดา

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงยมกปฏิหารีย์ เพื่อปราบเดียรฉัตรและยังความเลื่อมใสแก่ มหาชนชาวเมืองสาวัตถีแล้ว ทรงเสด็จไปยังสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อจำพรรษาและโปรดพระพุทธมารดา เมื่อพระพุทธองค์เสด็จขึ้นไปแล้ว ได้ประทับนั่งอยู่บนแท่นบัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ณ ควงไม้ปาริฉัตตกะ ทำวาลัก-

¹ ครุธรรม 8 ประการ, พระวินัยปิฎก มหาวีถก, มก. เล่ม 4 หน้า 363.

² ปักขมานัต ได้แก่ มานัตกึ่งเดือนที่สงฆ์ให้แก่ภิกษุณี เพื่อเบี่ยงอาบัติที่ตนปกปิดไว้หรือไม่ได้ปกปิด

เทวราชเทวดา ผู้เป็นใหญ่เป็นหัวหน้าปกครองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ พร้อมด้วยเทวดาทั้งหลายได้มาเข้าเฝ้า พระพุทธมารดา ทรงเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดุสิต ประทับนั่งเป็นประธานในท่ามกลางเหล่าเทวดาทั้งหลาย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงอิทธิธรรม 7 คัมภีร์แก่พระพุทธมารดา และเหล่าเทวดาที่มาเข้าเฝ้าทั้งหมด

ในเวลาวิมลนิมิต พระพุทธองค์ทรงเนรมิตพระพุทธนิรมิต¹ เพื่อให้แสดงธรรมแทน แล้วเสด็จไป ป่าหิมพานต์ ริมสระน้ำอโนดาต สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ทรงฉันภัตตาหาร ณ ที่นี้ เมื่อฉันภัตตาหารเสร็จ แล้วทรงตรัสกับพระสารีบุตรซึ่งมารออุปัฏฐากอยู่ ณ ที่นี้ว่า “สารีบุตร วันนี้เราแสดงธรรมชื่อว่าอัมมสังคณี ให้กับพระพุทธมารดา และเหล่าเทวดาทั้งหลายบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ขอให้เธอได้นำหัวข้อธรรมสังคณีนี้ไป แสดงโปรดแก่ภิกษุทั้ง 500 รูปที่เป็นลูกศิษย์ของเธอด้วย” พระสารีบุตรได้ปฏิบัติตามคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนสามารถทำให้ภิกษุทั้ง 500 รูปบรรลุธรรม

พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระอิทธิธรรมตลอด 3 เดือน ในเวลาจบเทศนา พระพุทธมารดา ได้ตั้งอยู่ใน โสดาปัตติผล เมื่อออกพรรษาพระพุทธองค์เสด็จลงมาจากดาวดึงส์ ณ ประตูเมืองสังกัสสะ ในวันมหาปวารณา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 โดยมีมหาชนจำนวนมากที่ได้ทราบข่าวการเสด็จลงมาจากพระมหาโมคคัลลานะ ได้มาคอยเฝ้ารับเสด็จอยู่ที่เมืองสังกัสสะ และการเสด็จลงมาในครั้งนี้ พระพุทธองค์ได้เปิดภาพทั้ง 3 ให้เห็นกันได้หมด เพื่อแสดงปาฏิหาริย์แก่มหาชน ทำให้มหาชนเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า และบางพวก ที่เห็นเหตุการณ์เช่นนี้ ก็ได้ทำการปรารภเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตพระองค์หนึ่ง ซึ่งเหตุการณ์ ในครั้งนี้ ทำให้ ปัจจุบันนี้ ในวันออกพรรษาของทุกๆ ปี ณ บริเวณแม่น้ำโขงได้มีบั้งไฟพญานาคเกิดขึ้นเป็น จำนวนมาก เนื่องจากพญานาคส่วนใหญ่ได้เห็นเหตุการณ์นี้ด้วย จึงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเพื่อระลึกนึกถึงในวันที่พระพุทธองค์ได้เสด็จลงมาจากดาวดึงส์ จึงทำการพ่นบั้งไฟออกมาด้วยความเลื่อมใสศรัทธา

จากเหตุการณ์ที่ยกมากล่าวไว้ข้างต้นนี้ ก็เป็นเหตุการณ์เพียงบางส่วนเท่านั้นที่พระพุทธศาสนาได้ แพร่ออกไปอย่างกว้างขวางทั่วพื้นแผ่นดินชมพูทวีป ซึ่งตลอด 45 พรรษาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เผยแผ่ พระพุทธศาสนาออกไปนั้น ก็มีทั้งคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่ด้วยบารมีที่ทรงสั่งสมมา และพระปัญญา ของพระพุทธองค์ ก็สามารถทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก และบางคนที่ไม่เห็นด้วยก็ได้ กลับใจหันมา นับถือพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน

6.3.9 ปลงอายุสังขาร

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างหนักมาตลอดจนถึงพรรษาที่ 45 ท่ามกลาง ความเชื่อที่หลากหลายในประเทศอินเดีย ทำให้พระพุทธองค์ทรงประชวรอย่างหนัก อีกทั้งพระ ชนอายุของพระพุทธองค์ก็ย่างเข้าสู่ปีที่ 80 ซึ่งนับว่าทรงพระชราภาพมากแล้ว แต่พระพุทธองค์ก็ทรงใช้ ความอดทน ต่อความเจ็บป่วยและยังทรง ทำหน้าที่ของบรมครูสืบต่อไปจนถึงวินาทีสุดท้ายของลมหายใจ

ในพรรษานี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จออกจากกรุงราชคฤห์ เพื่อประทับอยู่ที่หมู่บ้านเวฬุคาม เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี หลังจากนั้น พระพุทธองค์เสด็จไปประทับที่ป่าวาลเจตีย์ โดยมีพระอานนท์ติดตาม ไปด้วย ในที่นี้ พระพุทธองค์ได้ทรงทำนิมิตโอกาส เพื่อเปิดโอกาสให้พระอานนท์ได้ทูลอาราธนาให้ดำรง

¹ พระพุทธนิรมิต คือ กายของพระองค์ที่พระพุทธเจ้าทรงเนรมิตขึ้นมาอีก 1 พระองค์ เพื่อให้แสดงธรรมแทนพระองค์

พระชนม์มอยู่ต่อไปว่า “ดูก่อนอานนท์ นครเวสาลีเป็นที่รื่นรมย์ อุเทนเจดีย์ก็เป็นที่รื่นรมย์ โคตมกเจดีย์ก็เป็นที่รื่นรมย์ ลัตตัมพเจดีย์ ก็เป็นที่รื่นรมย์ พุทฺถเจดีย์ก็เป็นที่รื่นรมย์ สารันทเจดีย์ก็เป็นที่รื่นรมย์ ปาวาลเจดีย์ก็เป็นที่รื่นรมย์ ดูก่อนอานนท์ ผู้หนึ่งผู้ใดเจริญอิทธิบาท 4 ทำให้มาก ทำให้เป็นประหนึ่งยาน ทำให้เป็นประหนึ่งวัตถุที่ตั้งแล้ว ตั้งไว้เนืองๆ อบรมไว้ ปรารภด้วยดี โดยชอบ ดูก่อนอานนท์ ผู้นั้น เมื่อปรารภนาก็พึงดำรงอยู่ได้ตลอดกัป เกินกว่ากัป ดูก่อนอานนท์ ตถาคตแลได้เจริญอิทธิบาท 4 แล้ว ได้ทำให้มากแล้ว ได้ทำให้เป็นประหนึ่งยานแล้ว ได้ทำให้เป็นประหนึ่งวัตถุที่ตั้งแล้ว ตั้งไว้เนืองๆ แล้วอบรมแล้ว ปรารภด้วยดี โดยชอบแล้ว ดูก่อนอานนท์ ตถาคตนั้น เมื่อปรารภนาก็พึงดำรงอยู่ได้ตลอดกัป หรือเกินกว่ากัป”¹

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทำนิมิตโอกาสเช่นนี้อีก 2 ครั้ง พระอานนท์ก็ไม่สามารถจะเข้าใจ ไม่ทราบว่าจะพระพุทฺธองค์ทรงหมายถึงอะไร เพราะในขณะนั้นท่านได้ถูกมารดลใจไว้ ดังนั้น จึงไม่ได้กราบทูลอาราธนาขอให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดำรงพระชนม์มอยู่ต่อไป พระพุทฺธองค์จึงให้พระอานนท์ไปเจริญฌานสมาบัติ เมื่อพระอานนท์ออกไปแล้ว มารก็เข้ามาทูลให้พระองค์เสด็จปรินิพพาน พระองค์ก็ทรงรับ แล้วทรงกำหนดพระทัยว่า จักปรินิพพานในอีก 3 เดือนข้างหน้า เมื่อทรงกำหนดว่าจะปรินิพพานแล้ว แผ่นดินก็ได้เกิดอาการไหวขึ้น

พุทฺธประวัติของพระสมณโคตมพุทธเจ้าในช่วงมัชฌิมกาลได้ดำเนินมาสิ้นสุดตรงนี้แล้ว ซึ่งเหตุการณ์หลังจากที่พระพุทฺธเจ้าทรงปลงอายุสังขารนั้น จะเป็นอย่างไรต่อไปคงต้องมาศึกษากันในบทที่ 7

บทสรุป

พุทฺธประวัติในช่วงมัชฌิมกาลนี้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจริงของพระพุทฺธองค์ที่ได้ทรงบำเพ็ญบารมีมาเพื่อการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้ทรงทำความเพียรอย่างหนักเพื่อหาทางหลุดพ้น แม้จะต้องทนทำทุกรกิริยานานถึง 6 ปี พระองค์ก็ไม่ได้ย่อท้อแต่อย่างใด ยังคงค้นหาทางหลุดพ้นให้ได้ และในที่สุดพระองค์ก็ทรงค้นพบทางที่จะทำให้หลุดพ้นได้ แต่กว่าที่จะทำให้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะได้นั้น พระองค์ก็ทรงมีความตั้งใจมั่น แม้เอาชีวิตเข้าแลกเพื่อให้ได้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะก็ยอมทำ

ดังนั้น พระพุทฺธองค์จึงทรงไม่หวาดหวั่นต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น แม้พญามารจะยกทัพมามากเพียงใด ก็ยังตั้งใจมั่นทำความเพียรต่อไป จนกระทั่งพญามารต้องถอยทัพกลับไป และพระองค์ก็หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในที่สุด สมความปรารถนาที่ตั้งไว้ตั้งแต่พระชาติที่เกิดเป็นมาณพหนุ่มแบกมารดาอยู่กลางทะเล

นอกจากนี้ ด้วยความเมตตาของพระพุทฺธองค์ที่มีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายตั้งแต่ครั้งที่ เป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอยู่ จึงไม่ได้ย่อท้อต่อการสั่งสอน เพื่อให้สรรพสัตว์ทั้งหลายได้ฟังคำสอนอันประเสริฐ รู้ความจริงของชีวิต จะได้หลุดพ้นอย่างเช่นพระองค์ โดยตลอด 45 พรรษา พระองค์ไม่ได้ทรงอยู่นิ่งเฉย ทรงเสด็จพุทธดำเนินจาริกไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม้หนทางจะยากลำบากเพียงใด พระองค์ก็ไม่เคยหยุดที่จะทำหน้าที่เป็นครูของโลก สั่งสอนสรรพสัตว์ตลอดพระชนมชีพ จนทำให้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และสามารถหักล้างความเชื่อที่มีอยู่ดั้งเดิมได้ พระพุทธศาสนาจึงมั่นคงอยู่ในชมพูทวีปได้ และคงอยู่ตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

¹ มหาปรินิพพานสูตร, ทีฆนิกาย มหาวรรค, มก. เล่ม 13 หน้า 276.

ฉะนั้น พระธรรมคำสอนที่พระองค์ได้จากการตรัสรู้นั้น จึงเป็นถ้อยคำอันทรงคุณค่า มีอำนาจภาพอันไม่มีประมาณ เมื่อผู้ใดได้ปฏิบัติตามย่อมนำมาซึ่งความสุขความเจริญในชีวิต และหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะได้ในที่สุด เพราะสิ่งที่พระองค์ทรงค้นพบนั้นสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตัวเอง และไม่จำกัดด้วยกาลเวลา จะมาพิสูจน์เวลาไหนก็ย่อมได้ ดังภาษาบาลีที่ว่า “**สันตฺถิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปนยิโก ปีตัจจตั้งเวทิตัพโพ วิญญูหิ**”

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 6 พุทธประวัติพระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน ช่วงมัชฌิมกาล จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 6 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 6 แล้วจึงศึกษาบทที่ 7 ต่อไป

